

Profilaktyka a wychowanie

ANNA BORKOWSKA
OŚRODEK ROZWOJU EDUKACJI

Wychowanie

To proces wspomagania wychowanka w rozwoju, ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości w czterech podstawowych sferach: fizycznej, psychicznej, społecznej i duchowej.

Cel wychowania to - osiągnięcie przez wychowanka:

- ❑ **dojrzałości fizycznej** – związanej nie tylko z naturalnymi procesami rozwoju fizycznego, ale również z nabywaniem wiedzy i umiejętności umożliwiającymi prowadzenie zdrowego stylu życia
- ❑ **dojrzałości psychicznej** – ukierunkowanej na osiągnięcie odpowiedzialności za siebie i swój stosunek do świata
- ❑ **dojrzałości społecznej** – polegającej na nabywaniu umiejętności prawidłowego wywiązywania się z pełnionych ról społecznych i systematycznego przygotowywania się do podejmowania nowych ról (związanych z cyklem życia)
- ❑ **dojrzałości duchowej** – obejmującej przede wszystkim posiadanie konstruktywnego i stabilnego systemu wartości oraz poczucia sensu istnienia

Tak rozumiany kontakt wychowawczy:

- ❑ **angażuje dwie osoby**: wychowawcę (tj. rodzica, nauczyciela, duszpasterza, sąsiada, starszego kolegę) oraz wychowanek (w różnym wieku),
- ❑ pozostające w **osobowej relacji**,
- ❑ **współdziałające** w osiąganiu celów wychowawczych.

Istota wspomagania dziecka w rozwoju

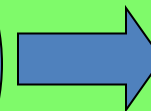
Świat wychowawcy

**OSOBA
WYCH.**

**UMIEJĘT-
NOŚCI
WYCH.**

Świat wychowanka

**WARUNKI
DO
ROZWOJU**

**ZMIANY
ROZWO-
JOWE**

Profesjonalna profilaktyka

to kompleksowa interwencja kompensująca niedostatki wychowania, obejmująca równoległe trzy nurty działania:

Wspieranie dziecka
w radzeniu sobie
z trudnościami
zagrożającymi
prawidłowemu
rozwojowi
i zdrowemu życiu

**Ograniczanie/
likwidowanie**
czynników ryzyka,
które zaburzą
prawidłowy rozwój
i dezorganizują
zdrowy styl życia

**Inicjowanie/
wzmacnianie**
czynników
chroniących,
które sprzyjają
prawidłowemu
rozwojowi
i zdrowemu życiu

Relacja między wychowaniem a profilaktyką

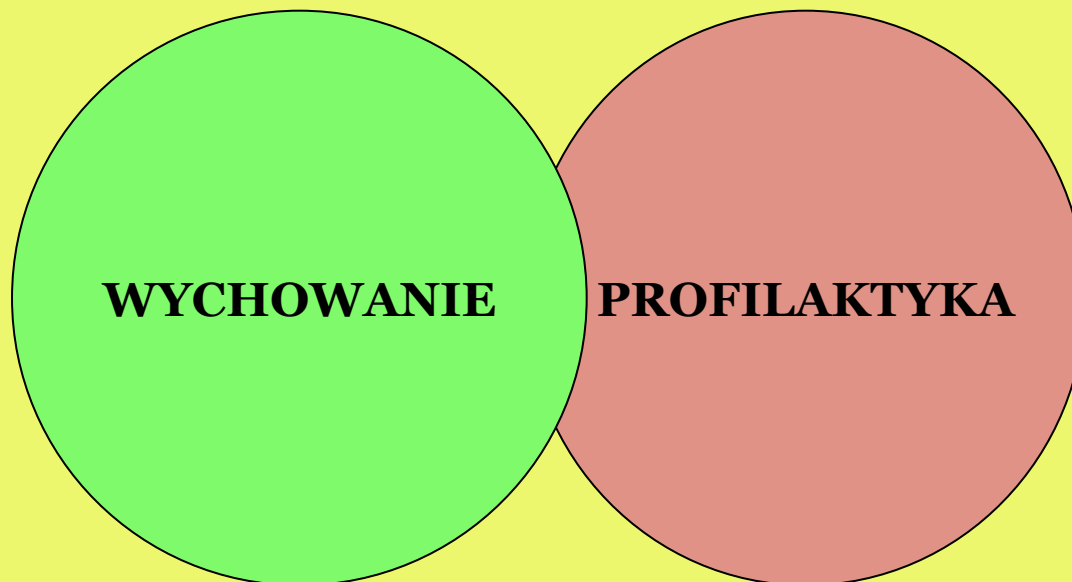

- Celem wychowania jest wszechstronnie dojrzały człowiek. Celem profilaktyki jest wspomaganie wychowania i kompensowanie jego niedostatków.
- Wychowanie i profilaktyka są ze sobą ściśle powiązane: wychowanie pełni rolę nadrzędną, nadającą profilaktyce sens,
- Mają wspólny obszar, jakim jest profilaktyka uniwersalna, będąca wzbogacaniem działań wychowawczych o treści profilaktyczne;
- Profilaktyka poprzez swoje działanie zapobiegawcze i korekcyjne tworzy warunki do sprawnej realizacji procesu wychowawczego;

Relacja między wychowaniem a profilaktyką

WARTOŚCI I NORMY

Kiedy wychowanie a kiedy profilaktyka?

- Potrzeba podjęcia działań profilaktycznych pojawia się wtedy, gdy czynniki ryzyka kumulują się i zaczynają stanowić realne zagrożenie dla prawidłowej realizacji działań wychowawczych szkoły, a także gdy pojawiają się niekorzystne, czy niezamierzone efekty wychowawcze.

Wychowanie a planowanie działań profilaktycznych

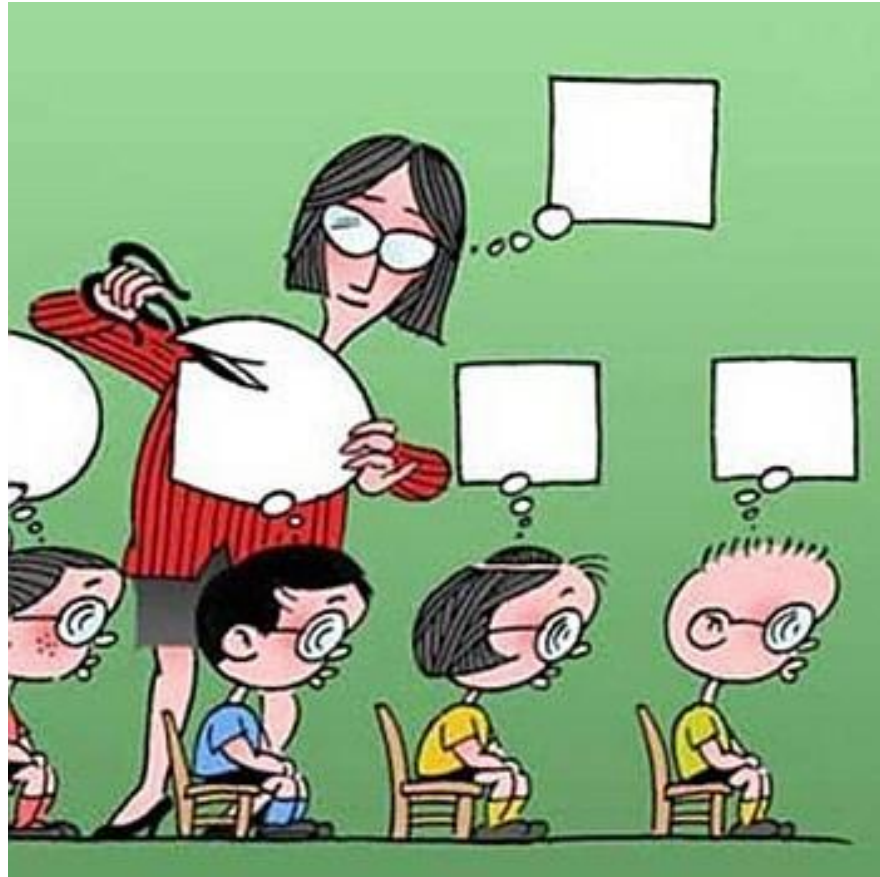

- Punktem wyjścia do planowania działań profilaktycznych jest nazwanie i pokazanie w szerszym kontekście teoretycznym objawów, które wywołują niepokój wychowawców, czy rodziców .
- Warunkiem identyfikacji jakiegoś zachowania ucznia jako dysfunkcyjnego jest wizja jego prawidłowego rozwoju i zdrowego funkcjonowania.
- Jest ona opisana w podręcznikach psychologii rozwojowej i wychowawczej, a jej odbiciem powinien być tzw. profil absolwenta, zwerbalizowany w programie wychowawczym każdej szkoły.
- Mówiąc o prawidłowym rozwoju dziecka i nastolatka szczególną uwagę zwraca się na:
 - stopień i terminowość realizacji podstawowych zadań rozwojowych dla uczniów w określonym wieku,
 - ciągłość, systematyczność, konstruktywność i adekwatność do wieku zmian w podstawowych wymiarach dojrzewania.

Bezlitosne prawidłowości

- **im mniej jest wychowania, tym więcej potrzeba profilaktyki**
- **im mniej dojrzałych wychowawców, tym więcej dysfunkcyjnych wychowanków**
- **profilaktyka jest potrzebna, ale nigdy nie zastąpi wychowania**

**Działania szkoły w zakresie
wychowania i profilaktyki**

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ**

z dnia 18 sierpnia 2015 r.

**w sprawie zakresu i form prowadzenia
w szkołach i placówkach systemu oświaty
działalności wychowawczej,
edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej
w celu przeciwdziałania narkomanii**

Działalność wychowawcza w szkole i placówce

§ 2. 1. Działalność wychowawcza w szkole i placówce polega na prowadzeniu działań z zakresu promocji zdrowia oraz wspomaganiu ucznia i wychowanka w jego rozwoju ukierunkowanym na **osiągnięcie pełnej dojrzałości w sferze:**

- 1) **fizycznej** – ukierunkowanej na zdobycie przez ucznia i wychowanka wiedzy i umiejętności pozwalających na prowadzenie zdrowego stylu życia i podejmowania zachowań prozdrowotnych;
- 2) **psychicznej** – ukierunkowanej na zbudowanie równowagi i harmonii psychicznej, ukształtowanie postaw sprzyjających wzmocnieniu zdrowia własnego i innych ludzi, kształtowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi zdrowia, osiągnięcie właściwego stosunku do świata, poczucia siły, chęci do życia i witalności;
- 3) **społecznej** – ukierunkowanej na kształtowanie postawy otwartości w życiu społecznym, opartej na umiejętności samodzielnej analizy wzorów i norm społecznych oraz ćwiczeniu umiejętności wypełniania ról społecznych;
- 4) **aksjologicznej** – ukierunkowanej na zdobycie konstruktywnego i stabilnego systemu wartości, w tym docenienie znaczenia zdrowia oraz poczucia sensu istnienia.

Działalność wychowawcza w szkole i placówce

2. Działalność wychowawcza obejmuje w szczególności:
- 1) współpracę z rodzicami lub opiekunami uczniów i wychowanków w celu **budowania postawy prozdrowotnej i zdrowego stylu życia**;
 - 2) **kształtowanie hierarchii systemu wartości**, w którym zdrowie należy do jednych z najważniejszych wartości w życiu;
 - 3) **wzmacnianie wśród uczniów i wychowanków więzi ze szkołą** lub placówką oraz społecznością lokalną;
 - 4) **kształtowanie przyjaznego klimatu** w szkole lub placówce, **budowanie prawidłowych relacji** rówieśniczych oraz relacji uczniów i nauczycieli, wychowanków i wychowawców, a także nauczycieli, wychowawców i rodziców lub opiekunów, w tym **wzmacnianie więzi** z rówieśnikami oraz nauczycielami i wychowawcami;

Działalność wychowawcza w szkole i placówce

- 5) doskonalenie umiejętności nauczycieli i wychowawców w zakresie budowania podmiotowych relacji z uczniami, wychowankami oraz ich rodzicami lub opiekunami oraz warsztatowej pracy z grupą uczniów lub wychowanków;
- 6) wzmacnianie kompetencji wychowawczych nauczycieli i wychowawców oraz rodziców lub opiekunów;
- 7) rozwijanie i wspieranie **działalności wolontarystycznej**;
- 8) wspieranie edukacji rówieśniczej i programów rówieśniczych mających na celu modelowanie postaw prozdrowotnych i prospołecznych.

Działalność profilaktyczna w szkole i placówce

§ 5. 1. Działalność profilaktyczna w szkole i placówce polega na realizowaniu działań z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej.

2. Działalność profilaktyczna obejmuje:

1) w przypadku **profilaktyki uniwersalnej** – wspieranie wszystkich uczniów i wychowanków w prawidłowym rozwoju i zdrowym stylu życia oraz podejmowanie działań, których celem jest ograniczanie zachowań ryzykownych niezależnie od poziomu ryzyka używania przez nich środków i substancji, o których mowa w § 1 ust. 2;

2) w przypadku **profilaktyki selektywnej** – wspieranie uczniów i wychowanków, którzy ze względu na swoją sytuację rodzinną, środowiskową lub uwarunkowania biologiczne są w wyższym stopniu narażeni na rozwój zachowań ryzykownych;

3) w przypadku **profilaktyki wskazującej** – wspieranie uczniów i wychowanków, u których rozpoznano wczesne objawy używania środków i substancji, o których mowa w § 1 ust. 2, lub występowania innych zachowań ryzykownych, które nie zostały zdiagnozowane jako zaburzenia lub choroby wymagające leczenia.

Działania profilaktyczne w szkołach

3. Działania profilaktyczne w szkołach i placówkach w ramach działalności, o której mowa w ust. 1, obejmują w szczególności:

- 1) **realizowanie** wśród uczniów i wychowanków oraz ich rodziców lub opiekunów **programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego** dostosowanych do potrzeb indywidualnych i grupowych oraz realizowanych celów profilaktycznych, rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji, o którym mowa w Krajowym Programie Przeciwdziałania Narkomanii określonym w przepisach wydanych na podstawie art. 7 ust. 5 ustawy;
- 2) przygotowanie oferty **zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia**, jako alternatywnej pozytywnej formy działalności zaspakajającej ważne potrzeby, w szczególności potrzebę podniesienia samooceny, sukcesu, przynależności i satysfakcji życiowej;

3) **kształtowanie i wzmacnianie norm przeciwnych używaniu środków i substancji**, o których mowa w § 1 ust. 2, przez uczniów i wychowanków, a także norm przeciwnych podejmowaniu **innych zachowań ryzykownych**;

4) doskonalenie zawodowe nauczycieli i wychowawców w zakresie **realizacji szkolnej interwencji profilaktycznej** w przypadku podejmowania przez uczniów i wychowanków zachowań ryzykownych;

5) włączanie, w razie potrzeby, w indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny działań z zakresu przeciwdziałania używaniu środków i substancji, o których mowa w § 1 ust. 2.

Działalność wychowawcza i profilaktyczna może być **realizowana w ramach:**

- zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego
- zajęć z wychowawcą
- pomocy psychologiczno-pedagogicznej, i in.

Działalność wychowawcza i profilaktyczna może odbywać się **w formie:**

- interaktywnych wykładów, warsztatów, treningów umiejętności, projektów, debat, szkoleń
- spektakli teatralnych, spotów, kampanii społecznych, happeningów, pikników edukacyjnych
- rekomendowanych programów promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki
- lub w innych formach uwzględniających wykorzystanie aktywnych metod pracy.

Realizatorzy zajęć profilaktycznych

W działalności, o której mowa w § 1, mogą brać udział:

- rodzice, opiekunowie,
- specjaliści
- przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego
- przedstawiciele poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych,
- przedstawiciele placówek doskonalenia nauczycieli,
- przedstawiciele podmiotów realizujących świadczenia zdrowotne z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień,
- przedstawiciele wojewódzkich i powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych,
- przedstawiciele Policji,
- przedstawiciele pracodawców.